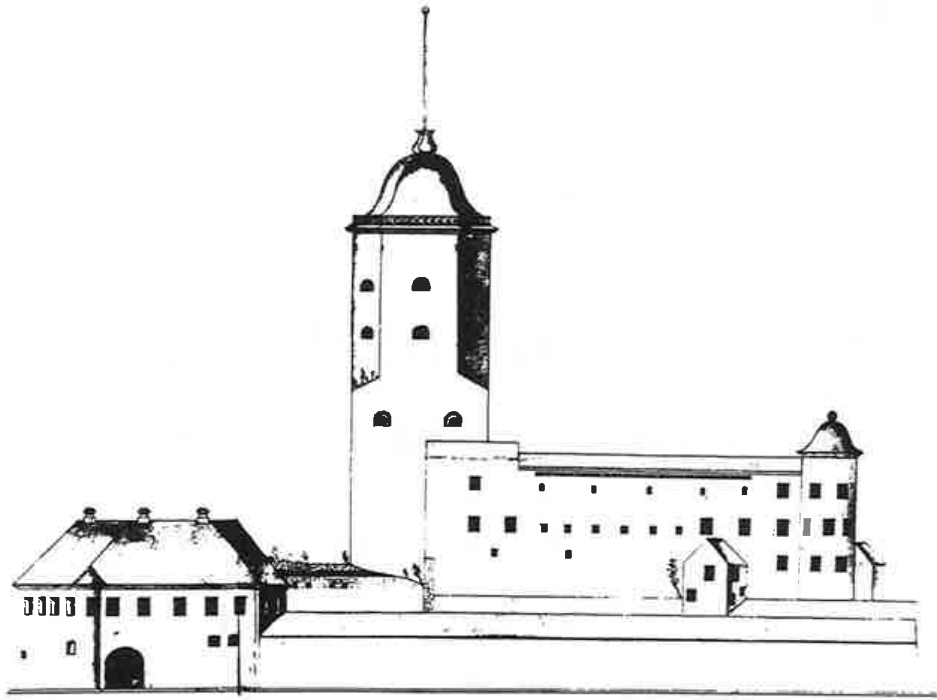

Viipurin Suomalaisen
Kirjallisuusseuran
toimitteita
10

HELSINKI 1992

Vuonna 1993 700 vuotta täyttävä Viipurin linna v. 1797.

ISBN 951-96575-0-9

 Etelä-Saimaan Kustannus Oy - Lappeenranta 1992

Eino Österman

Viipurin puhelin

Vuonna 1982 viettivät eräät kaupungit maassamme puhelinlaitostensa 100-vuotisjuhlia. Juhlilijoihin olisi Viipurinkin pitänyt liittyä. Viipurissakin puhelinlaitostoiminta alkoi vuonna 1882.

Itse asiassa puhelin tuli Suomeen varsin pian sen jälkeen, kun Bell oli saanut syntymään käyttökelpoisen puhelinkoneen. Tietosanakirjat mainitsevat puhelimen syntymisvuodeksi 1876. Ensimmäinen puhelinkeskus saatiin toimintaan vuonna 1878. Kesti näin ollen vain neljä vuotta, kunnes syrjäisessä Suomessakin oli puhelinkeskuksia toiminnassa.

Kaupunkiemme ensimmäisiä puhelinlaitoksia ei suinkaan synnyttänyt valistunut kunnallishallinto eikä edes kaupunkilaisten tuntema tarve kohti edistystä ja kehittyneitä oloja. Kaupungeissamme liikkui innokas herrasmies Daniel Johan Wadén, jota eräissä lähdekirjoissa kutsutaan lennätinteknikoksi, toisissa sähköliikkeen omistajaksi ja joissakin jopa hovineuvokseksi. Wadén oli perehtynyt sen aikaiseen tietoliikennetekniikkaan ja arvattavasti näki kaupunkien puhelinlaitoksissa mahdollisuudet kohtuullisen taloudellisen hyödyn saavuttamiseen. Hän ryhtyi perustamaan puhelinlaitoksia puhtaasti liiketaloudellisina yrityksinä.

Ensiksi perustettiin puhelinkeskus Helsinkiin. Toiminta saatiin alkuun kesäkuussa 1882 ja liittyjiä oli aluksi 140. Viipuriin Wadén perusti yhtiön, jonka nimenä oli Östra Finlands Telefon-Aktiebolag ja toimialana puhelinlaitostoiminta Viipurissa ja sen ympäristössä. Yhtiö aloitti toimintansa 1.10.1882 ja liittyjien määrä oli aluksi peräti 28. Yhtiön osake-enemmistö oli turvallisesti Wadénin hallussa.

Kerrotaan, että puhelin sai Viipurissa ”innostuneen” vastaanoton. Innostus ei kuitenkaan ollut pysyvää. Muutaman vuoden kuluttua alkoi herätä tyytymättömyyttä yhtiön toimintaan. Ilmeisesti puhelinlaitos ei sittenkään ollut niin hyvä yritys kuin Wadén oli uskonut ja toivonut. Hänen varansa eivät riittäneet tarpeellisiin uudistuksiin ja korjauksiin, minkä vuoksi ainakin Viipurissa alkoi ilmetä vikoja ja häiriöitä. Ennen kaikkea: kuuluvuus linjoilla huononi. Sen lisäksi väitettiin, että yleisön palvelu on työkeätä. Maksujakin pidettiin korkeina. Kaiken lisäksi yhtiö oli täysin ruotsinkielinen.

Tässä yhteydessä on syytä todeta, että nimenomaan vuoden 1873 kaupunkien kunnallisasetuksen tultua voimaan kielikysymys tuli jatkuvasti voimistuvana esille useimmissa kaupungeissamme. Useissa väestön lukumäärän

kannalta suomenkielisissä kaupungeissa valta kunnallishallinnossa säilyi pitkään ruotsinkielisillä. Tämä johtui siitä, että uuden asetuksen mukaan äänioikeus kunnallisvaaleissa riippui taksoitettavan tulon määrästä ja siten, että vähätuloiset, joita oli enemmistö, eivät saaneet lainkaan äänestää ja muiden osalta äänimäärä oli porrastettu tulojen mukaan. Kun ruotsinkieliset yleisesti muodostivat kaupungeissa varakkaan väestöosan, säilyi kunnallinen valta heillä pitkään senkin jälkeen, kun väestön pääosa oli suomalaistunut. Esimerkiksi Viipurissa oli vuonna 1890 ruotsinkielisten osuus 15.1 % koko asukasmäärästä. Toisaalta samana vuonna oli kunnallisvaaleissa suurituloisimman neljänneksen osuus äänien kokonaismäärästä 70 %. Valtuuston suuri enemmistö oli ruotsinkielistä.

On tosin todettava, ettei osakeyhtiön yhtiökokouksessa äänestetä niin kuin kunnallisvaaleissa. Viipurin oloille on kuitenkin ominaista, että heräävä suomalaisuusliike pyrki 1900-luvun alkuvuosista lähtien murtamaan ruotsinkielisten vallan kaikilla aloilla. Näin puhelinlaitostoiminnassakin kielikysymys tuli toistuvasti esille. Eihän suinkaan ollut suomalaisen enemmistön kannalta samantekevää, millä kielellä puhelinlaitos asiakkaitaan palveli.

Tyytymättömyys Östra Finlands Telefon-Aktiebolagin toimintaan kasvoi vähitellen niin suureksi, että kaupungissa ryhdyttiin puuhaamaan uutta puhelinyhtiötä. Tehtiin laskelmia ja todettiin, että mikäli vähintään 200 tilaajaa saadaan kokoon, yhtiö tulee kannattamaan. Uuden yhtiön perustaminen oli periaatteessa valmista tammikuussa 1891. Varmuuden vuoksi yritettiin vielä neuvotella vanhan yhtiön kanssa, mutta Wadén suhtautui neuvotteluihin kylmäkiskoisen torjuvasti.

Uuden puhelinyhtiön perustava kokous pidettiin 2.4.1891. Se sai nimekseen Wiborgs Nya Telefon Aktiebolag — Wiipurin Uusi Telefooni Osakeyhtiö. Senaatti vahvisti yhtiöjärjestyksen 2.5.1891 ja 1.9.1891 uusi yhtiö aloitti toimintansa. Oli syntynyt — ainakin jälkeensä katsoen — ainutlaatuinen tilanne. Viipurissa toimi rinnakkain kaksi puhelinlaitosta.

Uudesta yhtiöstä todettakoon, että sekin oli aluksi ruotsinkielinen. Tässä ei sinänsä ole ihmettelemistä, sillä tuohon aikaan hoidettiin viralliset asiat ruotsiksi. Vasta vuonna 1906 tuli suomesta kaupunginvaltuuston virallinen kieli. Muodoltaan yhtiö oli lähinnä keskinäinen yhtiö. Osakkaiden lukumäärää ei ollut rajoitettu, mutta yhtiökokouksessa sai kukin osakkeenomistaja äänestää vain yhdellä äänellä osakeomistuksestaan riippumatta. Osinkoa saatiin jakaa enintään 5 % osakkeiden nimellisarvosta. Yhtiön valtaaminen ei näin ollen käynyt kovin helpolla päinsä.

Uusi yhtiö pääsi alusta alkaen ripeään vauhtiin. Kannattavuuden alarajana pidetty 200 tilaajan raja ylitettiin jo heti toiminnan alkaessa ja yhtiön ensimmäisiä toimenpiteitä oli toisen keskuspöydän hankkiminen. Toiminnan jatkuminen oli turvattu.

Uuden yhtiön perustaminen aiheutti tietysti ankaran kilpailutilanteen. Minkäänlaista käytännön yhteistoimintaa ei yhtiöiden välillä saatu aikaan. Yhtiöiden verkot olivat täysin erilliset eikä minkäänlaisia yhdyslinjoja ollut. Seurauksena oli, että noin sadalla tilaajalla oli pöydällään molempien yhtiöiden puhelinkoneet. Tilanne oli kestämaton.

Vanha yhtiö ryhtyi nyt parantamaan laitostaan kiireisesti. Maksujakin alennettiin. Mikään ei kuitenkaan tässä vaiheessa enää auttanut. Jo toisena toimintavuotenaan uusi yhtiö saavutti vanhan yhtiön tilaajamäärän eli 300

tilaajan rajan. Vanha yhtiö totesi kilpailutilanteen toivottomaksi ja ryhtyi antautumisneuvotteluihin. Erinäisten mutkien kautta päästiin lopulta keväällä 1894 siihen, että vanha yhtiö möi koko laitoksensa uudelle yhtiölle. Östra Finlands Telefon-Aktiebolagin toiminta lakkasi 1.7.1894.

Helpolla ei uusikaan yhtiö voittajaksi selvinnyt. Paitsi että se joutui kauppahintana maksamaan 31 000 mk, vanhan yhtiön tilaajien siirtyminen uuteen yhtiön aiheutti sen, että keskuspyödyt oli kokonaan uusittava. Yhtiön varat olivat lopussa. Yhtiö velkaantui, minkä lisäksi maksuja oli korotettava. Seuraavien kymmenen vuoden aikana yhtiön talous kuitenkin saatiin tasapainoon.

Toimitilat ja keskusasemat

Wiborgs Nya Telefon Aktiebolagia varten hankittiin aluksi silloisen Katariinankadun varrelta Cloubergin talosta kolmen huoneen ja keittiön huoneisto. Siihen saatiin mahtumaan yhtiön puhelinkeskus ja jopa keskuksen johtajattaren asuntokin. Tässä huoneistossa yhtiö toimi peräti 22 vuoden ajan. Johtajatar tosin jouduttiin siirtämään muualle asumaan.

Toiminnan laajetessa toimitilat kävivät ahtaiksi ja lopulta riittämättömiksi. Vihdoin vuonna 1908 ostettiin yhtiön uudeksi toimitaloksi talo Vahtitorninkatu 12. Kiinteistöllä oli tiettyjä perinteitä, sillä Östra Finlands Telefon-Aktiebolag oli aikanaan toiminut samassa talossa. Kaiken lisäksi talo sijaitsi samassa korttelissa kuin yhtiön vanha keskus, mikä tietysti helpotti muuttoa. Loppujen lopuksi kauppa kuitenkin oli vähemmän onnistunut. Kaupunki laajeni voimakkaasti uuden toimitalon kannalta aivan väärään suuntaan. Vuoden 1861 asemakaavan mukaiset uudet kaupunginosat — Salakalahti, Pansarlahti, Repola, Anina ja Papula — alkoivat olla valmiiksi rakennetut. Vanha Linnoituksen kaupunginosa oli jäänyt auttamatta sijainniltaan syrjäiseksi. Kävikin niin, että lähes välittömästi sen jälkeen kun puhelinkeskus vuonna 1913 oli saatu siirretyksi Vahtitorninkadun toimitaloon, yhtiöllä oli edessään tuon talon hylkääminen ja uuden etsiminen.

Sopiva tontti löytyi läheltä Punaisenlähteen toria. Vuoden 1917 alussa ostettiin tontti Pellervon- ja Brahenkatujen kulmauksesta (Pellervonkatu 6). Rakennustöihin päästiin vasta 1921. Uusi toimitalo valmistui 1922. Keskusasema saatiin siirrettyä uuteen taloon vuosina 1923—24. Yhtiön johtokunta saattoi huokaista helpotuksesta. Suuri uudistustyö oli saatu onnellisesti loppuun ja yhtiö saattoi luottavaisesti suhtautua tulevaisuuteen. Tontillakin oli vielä jäljellä käyttämätöntä rakennusoikeutta runsaanpuoleisesti.

Johtoverkko ja keskuslaitteet

Yhtiön toiminnan jatkuva laajeneminen aiheutti luonnollisena seurauksenaan johtoverkon vuosittaisen laajentamisen ja usein tapahtuneet keskusase-
seman uudelleen järjestelyt. Johdot olivat toiminnan alkuvaiheissa kauttaaltaan ilmajohtoja. Kaupungin kadunvarsia koristivat puhelinpylväät johtotelineineen ja posliinikuppeineen. Ilmajohtoverkon muuttamista maakaapeleiksi pohdittiin jo 1890-luvun loppuvuosina, kunnes sitten tammikuussa 1901 raivonnut myrsky tuhosi suurimman osan kaupunkijohdoista. Kuntoon

paneminen kesti useita viikkoja. Jo seuraavana kesänä laskettiin maahan ensimmäiset puhelinkaapelit. Vuosikymmenen lopussa kaapeliverkkoa oli 12 kilometriä. Kaapeliverkon rakentamista jatkettiin järjestelmällisesti vuodesta toiseen. Vuonna 1933 ryhdyttiin ns. valtakaapeleita sijoittamaan sementtikanaaviin, mikä merkitsi ilmajohtojen lopullista häviämistä keskikaupungilta. Yhtiön tarkoituksena oli siirtyä aikanaan automaattikeskusjärjestelmään ja siirtoa tuli kaapeleiden uusiminen huomattavasti helpottamaan. Keskikaupungilla ja Papulassa johtoverkko saatiinkin automatisointia edellyttävään kuntoon ennen 1930-luvun loppua.

Viipurissa ei ollut koskaan automaattista puhelinkeskusta. Toiminnan alkuvuosikymmeninä tilaajan oli soitettava hälytyssoitto keskukseseen, joka sitten yhdisti puhelun siihen numeroon, mihin pyrittiin. Jo 1890-luvulla oli yleisö saatu tottumaan siihen, että keskukselle oli ilmoitettava numero, mihin pyrittiin. Hyvään puhelinliikenteeseen ei kuulunut, että pyydettiin vain Pitkäselle tai Rahikaiselle.

Uuden toimitalon ja keskusaseman käyttöönotto vuonna 1924 merkitsi myös puoliautomaattiseen keskusjärjestelmään siirtymistä. Hälytyssoitto tilaajalta keskukseseen jäi pois, riitti, että asianomainen nosti kuulopuhelimen eli "luurin" ylös pidikkeestä, jolloin hälytys keskukseseen tapahtui automaattisesti. Oli vain jäätävä kiltisti odottamaan, kunnes tuttu vastaus "keskus" kuului. Tähän automaattisuus sitten rajoittuikin. Entiseen tapaan oli keskukselle ilmoitettava, mihin numeroon pyrittiin ja odotettava, kunnes keskus yhdisti puhelun.

Täysin automaattisesta järjestelmästä oli Viipurissa puhuttu jo 1920-luvulta alkaen. Järjestelmä oli kuitenkin kallis ja uuden toimitalon hankintoja toteutettaessa oli pakko jäädä odottamaan tulevia aikoja.

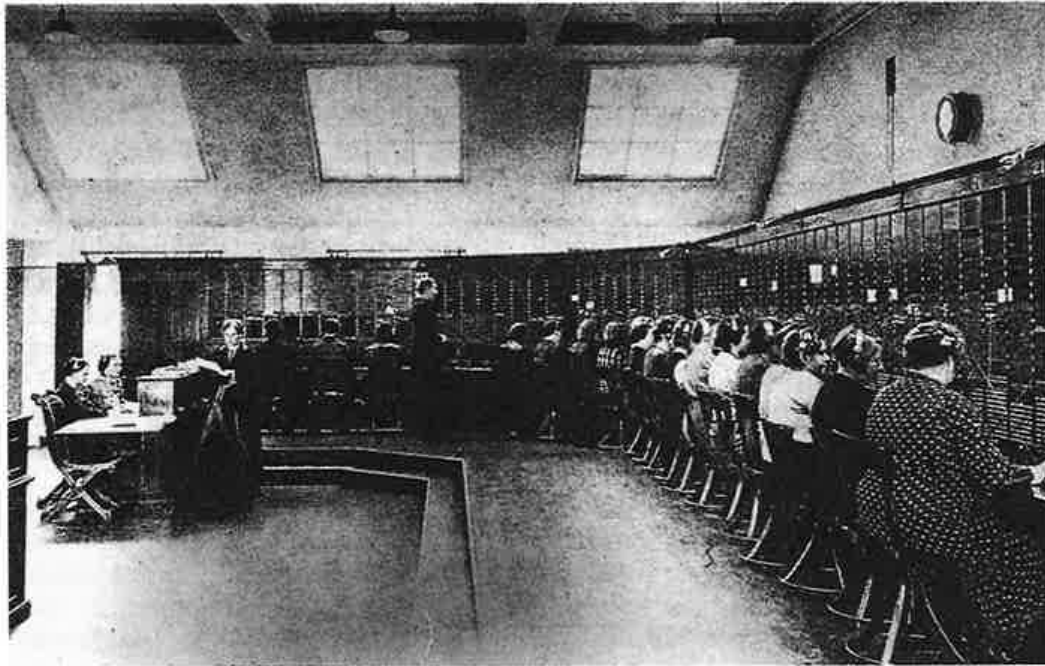
Automaattikeskushankkeessa päästiin sitten vuonna 1937 niin pitkälle, että yhtiökokous valtuutti johtokunnan toteuttamaan Viipurin keskuksen ja enintään 15 km etäisyydellä olleiden maaseutukeskusten automatisoinnin. Ruotsalaiselta L.M. Ericssonilta tilattiin heinäkuussa 1938 automaattikeskuskoneisto ynnä huomattava määrä erilaisia tarvikkeita, muun muassa 2500 uutta puhelinkonetta. Asennustöiden tuli alkaa 1.3.1939 ja koko toimituksen tuli olla valmiina ja käyttökunnossa 15.1.1940.

Keskusta ei koskaan automatisoitu. Laitteiden toimitus viivästyi niin paljon, etteivät ne ehtineet saapua maahan talvisodan syttymiseen mennessä. Toimitukset lykkääntyivät ja loppujen lopuksi koko hankintasopimus purettiin. L.M. Ericssonille jouduttiin kuitenkin maksamaan 250 000 mk "kipurahoja". Viipurilaiset pääsivät koko asiasta säikähdyksellä.

Hallinnollisia kysymyksiä

Yhtiön nimi muuttui vuosien saatossa pariinkin otteeseen. Vuonna 1913 luovuttiin kaksikielisestä nimestä ja yhtiö sai nimen "Viipurin Telefooniosakeyhtiö". Vuonna 1929 nimi sai sitten lopullisen muotonsa "Viipurin Puhelinosaakeyhtiö".

Tässä yhteydessä on myös syytä todeta, että vähitellen yhtiö myös muutoin suomalaistui. Useiden yritysten jälkeen suomenkieliset saivat vallattua yhtiön johtokunnan vuonna 1911. Ilo ei jäänyt kuitenkaan pitkäaikaiseksi, sillä vuonna 1913 ruotsinkieliset valtasivat johtokunnan takaisin. Vuodesta 1914 yhtiö sitten pysyi suomalaisenemmistöisenä. Kun

Viipurin puhelinkeskus ennen talvisotaa (Viipurin Puhelinosakeyhtiö, kertomus yhtiön 50-vuotisesta toiminnasta).

tuohon aikaan yhtiön johtokunnan puheenjohtaja toimi myös toimitusjohtajana, oli noista valtaamisista välittömänä seurauksena, että valtaamisen jälkeen toimitusjohtaja sai lähteä.

Ehkä siitä, että edellä kerrotut valtaamiset tekivät toimitusjohtajana toimimisen hankalaksi, johtui, että yhtiö vuonna 1913 läksi hallinnossaan radikaaleille linjoille. Päätettiin valita päätoiminen toimitusjohtaja, jonka tuli lisäksi olla teknillisesti ja taloudellisesti pätevä ammattimies. Toimitusjohtajista pitkäaikaisimmat olivat Elis Sivén ja Lauri Ståhlhammar. Molemmat toimivat tehtävässään 11 vuoden ajan. Ståhlhammarin työn katkaisi sota, kun taas Sivén siirtyi ravintolanpitäjäksi Helsinkiin.

Kieliriidat yhtiön johtokunnassa vaimenivat vähitellen, mutta vielä niin myöhään kuin vuonna 1922 saatiin riidanpoikanen aikaan. Tapaus oli sinänsä mieliä kuohuttava. Viipurin Suomalaisuuden liitto oli esittänyt, että yhtiön keskuksessa luovuttaisiin kansainvälisesti käytetystä "sentraali"-sannasta ja tilalle otettaisiin "keskus". Johtokunnassa oli tässä vaiheessa enää yksi ruotsinkielinen jäsen. Hänen vastustuksensa ei auttanut ja näin "keskus" otettiin käyttöön. Kuitenkin vasta vuodesta 1924 lukien, kun uusi puoliautomaattinen keskus tuli valmiiksi.

Tilaaajien määrä ym.

Yhtiö aloitti toimintansa noin 220 tilaaajan voimin. Vuosisadan vaihteessa päästiin 1000 tilaajaan. Vuoden 1911 lopussa tilaajien määrä oli 1599 ja vuoden 1916 päättyessä 2264. Yhtiö kasvoi jatkuvasti ja vuoden 1939

jälkipuoliskolla tilaajia jo oli 4936. Lisäksi yhtiöllä oli 200—300 maaseututilaajaa.

Viipurissa oli siis talvisodan syttyessä puhelin 16—17 asukasta kohti. Luku on pieni verrattaessa sitä tämän päivän tilaajamääriin. Nykyisin maassamme puhelintiheys on suurempi kuin 1:2 eli karkeasti ottaen joka toisella on puhelin — naiset ja lapset mukaanluettuina. Virallinen tilastoluku vuoden 1984 lopussa oli 59 puhelinta 100 asukasta kohti.

Vielä 1930-luvun päättyessä puhelin oli suuressa määrin ylellisyshyödyke. Jos Viipurin noin 5000 puhelimesta erotetaan pois liikkeiden, julkisten laitosten, järjestöjen ja erilaisten ammattinharjoittajien puhelimet, jää niiden määrä, joilla oli puhelin pelkästään omaksi mukavuudekseen ja perheen yhteydenpitovälineeksi, pieneksi. Ei tullut kysymykseenkään — niin kuin usein nykyisin — että perheeseen, jossa oli äiti ja pari kouluikäistä lasta — tarvittiin toinenkin puhelin, jotta isäkin olisi voinut hoitaa puhelin-yhteyksiään.

Muutoinkin elettiin vähemmän ylellisiä aikoja. Esimerkiksi Viipurin kaupungilla oli oma keskus vain sairaaloissa ja sähkölaitoksessa. Muutoin toimittiin suorilla linjoilla. Kaupunginjohtajilla oli kullakin omat suorat numeronsa. Kaikkiaan oli kaupunginhallitusta varten kustannettu vain kuusi puhelinta. Samanlainen oli tilanne lääninhallituksessakin. Maaherralla ja muilla ylimmillä virkamiehillä oli toki omat puhelimensa, mutta esimerkiksi peräti neljä nuorempaa lääninsihteeriä ynnä lääninnotaari saivat tyytyä yhteen ainoaan yhteiseen puhelimeen. Ajatus, että jokaisella konttorityöllä olisi ollut puhelin pöydällään, oli siihen aikaan mahdoton.

Edellä olevasta käy ilmi, että oman keskuksen asentaminen ei ollut kovinkaan yleistä. Niitä toki oli ja puhelinluetteloon kirjoitettiin tällöin numeron jälkeen sana "sarja", joka oli mainittava, kun puhelu tilattiin. Esimerkiksi linja-autoaseman numero oli 42 00 sarja ja Karjalan Kaartin Rykmentin 40 90 sarja.

Tietyyssä ylimmässä kastissa olivat kaupungin suuret liikelaitokset. Näillä ei ollut puhelinnumeroa lainkaan. Puhelua tilattaessa sanottiin vain liikkeen nimi tai sen lyhennys. Esimerkiksi Starckjohannille päästiin pelkästään avainsanalla "Starckjohann", Viipurin Osuusliikkeen nimihuuto oli "Osuusliike", Savo-Karjalan Tukkuliikkeen "Savo-Karjala" jne.

Viipurin puhelinluettelo oli ruskeakantinen, 200-sivuinen kirja, jonka vasemmassa ylänurkassa oli narulenkki luettelon nauaan ripustamista varten. Luettelo sisälsi myös ns. keltaisen osan eli liikehakemiston. Liikehakemistoa selaamalla pääsee erittäin hyvin perille esimerkiksi ajan mainoskielestä, joka melkoisesti poikkesi nykyisestä. Vuoden 1939 luettelosta voidaan poimia muutamia esimerkkejä.

Amerikkalaisuus oli huudossa. Linnankadun varrella toimi Amerikkalainen Prässäysliike "nopeasti ja huolella koht. palkkiolla", T:mi Autotyö, omist. E. Hedman ilmoitti, että "työn ensiluokkaisuudesta vastaa Amerikassa useamman vuoden taitoaan täydentänyt ammattimies". I. Siljanderin autokorjaamo ei tahtonut olla huonompi: "Pitkäaikainen kokemus Amerikasta takaa työn laadun".

Omalaatuinen ja ristiriitaisia tunteita herättävä oli Hautaustoimisto S. Alhon mainosteksti: "Suokaa vainajallenne hautaushetkellä kaunis kirstu!"

Rautatieaseman läheisyydessä oli useitakin matkustajakoteja. Kilpailu niiden kesken oli ilmeisesti kovaa. Matkustajakoti Otavassa oli "siistit

huoneet, lämmin vesi ja aulis palvelu”, kun taas esim. Matkailijakoti Parisissa oli ”kodikkaat huoneet, hyvä palvelu ja verrattain huokeat hinnat”.

Monet liikkeet tietysti mainostivat itseään kohtuullisilla hinnoilla. Pisimmälle meni Pohjolan Valmiitten Vaatteitten Kauppa, omist. S. Klimscheffsky. ”Hinnat alle kaiken kilpailun”.

Viipurin Puhelinosakeyhtiön loppuvaiheet

Talvisodassa yhtiö menetti toimilupa-alueensa sekä kaiken kiinteän ja suurimman osan irtaintakin omaisuuttaan.

Kun sitten jatkosota syttyi kesäkuussa 1941 ja joukot etenivät Kannaksella tunnetulla menestyksellä, ryhtyi Viipurin Puhelinosakeyhtiökin valmistelemaan paluuta Viipuriin. Jo ennen Viipurin takaisinvaltaamista kävi kuitenkin ilmi, että valtio aikoi ottaa Viipurin puhelinliikenteen hoitamisen itselleen. Valtioneuvosto sanoikin sitten elokuussa 1941 irti Viipurin Puhelinosakeyhtiölle myönnetyn toimiluvan, mikä merkitsi yhtiön puhelinlaitostoiminnan loppua. Näin valtio, jota nimenomaan viime vuosina on syytetty vallanhimosta ja pyrkimyksestä rajoittaa yksityisten puhelinlaitosten toimintamahdollisuuksia, jo 45 vuotta sitten osasi tarvittavat temput. Näkemykset olivat toiset 1890-luvulla, jolloin Viipurin kaupunkiin sallittiin peräti kaksi puhelinyhtiötä.

Vuonna 1886 annettu julistus niistä ehdoista, joilla telefoonihoitoja saadaan maahan asettaa ja käyttää, säätää, että valtion on irtisanoessaan toimiluvan lunastettava toimiluvan haltijan laitos oikeuksineen ja etuineen täydestä arvosta. Tämän mukaisesti aloitettiin sitten yhtiön ja valtion väliset neuvottelut Viipurin Puhelinosakeyhtiön omaisuuden lunastushinnasta. Sekä yhtiö että valtio asettivat omat arviomiehensä. Pitkien neuvottelujen jälkeen päädyttiin siihen, että valtio maksaa lunastushintana 12 milj. markkaa. Tämän summan valtio maksoi käteisellä vuonna 1943. Valtio sai omistukseensa puhelinyhtiön omistamat kiinteistöt, puhelinkaapelit sementtikanavineen, ilmajohdot, puhelintarvikevarastot ym. Yhtiö puolestaan oli lunastushintaan hyvin tyytyväinen.

Seuraavana vuonna Viipuri jälleen menetettiin. Valtiolle ei jäänyt mitään, yhtiölle jäivät rahat.

Viipurin Puhelinosakeyhtiö purettiin ja osakkeenomistajille, joita kaiken kaikkiaan oli osakerekisterissä 3993 osaketta vastaava määrä, ryhdyttiin jakamaan jako-osuuksia. Kaiken kaikkiaan puhelinosakkeista tuli kohtalaisen hyvä sijoitus. Osakkeen hinta oli 1939 ollut 2040 markkaa, nyt maksettiin osakkeenomistajille jako-osuuksina kaikkiaan 5000 markkaa osakkeelta.

Tarinaa liittyy loppuepisodikin. Jako-osuuksista maksettiin 2000 markkaa osakkeelta korvausobligatioina. Obligaatiot olivat ensimmäisen korvauslainan pitkäaikaisia, joiden viimeinen lunastusvuosi oli 1964. Kaikki osakkeenomistajat eivät nostaneet varsinkaan viimeistä jako-osuutta, joka oli 500 markkaa osakkeelta. Joskus vuoden 1946 paikkeilla yhtiön selvitysmiehet totesivat, että heillä oli hallussaan noin 1800 000 markan nimellisar-

vosta jako-osuuksia, kaikki ensimmäisen korvauslainan pitkäaikaisia ja indeksiin sitomattomia obligaatioita. Kun jako-osuuksien nostajat kävivät yhä harvinaisemmiksi, luovutettiin jäljellä ollut pesä Viipurilaiselle osakunnalle sillä ehdolla, että osakunta vastasi jako-osuuksien maksamisesta. Osakunta muodosti erityisen Viipurin Puhelinosakeyhtiön stipendirahaston. Jako-osuuksia osakuntakin joutui maksamaan vain muutamia.

Lähteet: A.A. Lintulahti: Viipurin Puhelinosakeyhtiö 1891—1941.
Suomen Kaupunkilaitoksen historia II s. 320—321
Helsingin kaupungin historia IV s. 267—268
Viipurin puhelinluettelo 1939.